

which exists only after it has been made, not before; it isn't something that is "true", but it has been a reality" [Foucault, 1991, p. 36]. It is enough consonant with the purposes and means of online studying because all the social networking, iTunes U, YouTube and web already became certain instruments of the "technology of the self" process. Foucault defines "technology of the self" as "reflected and voluntary practices by which men not only fix rules of conduct for themselves but seek to transform themselves, to change themselves in their particular being, and to make their life an oeuvre" [Foucault, 1994, p. 545]. Moreover, studying with the senior lecturer or the one's supervisor of studies face to face seems to be close to such kind of experience as care of the self. Literally "in the practice of the care of the self, one appealed to another person in whom one recognized an aptitude for guidance and counselling, one was exercising a right" [Foucault, 1986, p. 52-53]. So, here another opportunity given by the online education takes place when students must not listen someone who may or may not be the best in their field (as it may happen in traditional educational conditions) but they can go on to iTunes U and listen to a lecture by the very best.

Surely, there are a number of complications for the one to aware and to realise oneself in the process of online education. Though all the opportunities it may give form one and the only experience for human. Furthermore, online education becomes the really working instrument of unique personal experience which is so demanded in the world nowadays.

References:

- Foucault, M. (1994). *Dits et écrits, 1954–1988. T. IV, 1980–1988*. Paris: Éditions Gallimard.
- Foucault, M. (1991). *Remarks on Marx: Conversations with Duccio Trombadori* (trans. by Goldstein, R.J. & Cascaito, J.). New York: Semiotext(e).
- Foucault, M. (1986). *History of sexuality. Volume 3. The Care of the Self* (trans. by Robert Hurley). New York: Pantheon Books.
- Horodyska, O. (2021) Care of the self as Limit-experience. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Теорія культури і філософія науки», випуск № 63*. С. 15-22. <https://periodicals.karazin.ua/thcphs/issue/view/1121>
- Merlin, J. (2011) Going to Harvard from your own bedroom. *BBC News. Business*. 21 March 2011. <https://www.bbc.com/news/business-12766562>

Дишкант Т. М.,
канд. філос. наук, доцент,
доцент кафедри філософії,
Харківський національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
Харків, Україна

ІННОВАЦІЙНІСТЬ ТА СПАДКОЄМНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Ознаки настання нових часів для освіти стали проявлятися з розвитком цифрових технологій. Було дедалі очевидніше, що ця сфера не уникне впливу отримання інформації особливим способом, саме дистанційно. Постмодерний світ однієї зі своїх особливостей має певне відношення до часу. Інтернет змінює конфігурацію простору на горизонтальні відносини (простір – це порядок співіснування об'єктів та явищ) та «стискує до точки» часову послідовність. Якщо раніше передбачалося в основному послідовне просування у засвоєнні інформації (прочитати книгу, що називається «від А до Я»), що робило необхідним часовий процес (а час – це і є процес зміни), то зараз користувач може одночасно

переглядати інформацію з різних сайтів, не вчитуючись, не заглиблюючись у неї, а ковзаючи поглядом, поверхнево. Часовий процес замінюється одномоментністю. У мережах відбувається імітація реального часу. Зникає системність як основний елемент знання. Процес пізнання спрощується та зводиться до процесу отримання інформації. Відсутність ієрархії, мозаїчний набір положень цілком відповідає сучасному кліповому мисленню.

Американський філософ, футуролог Е. Тоффлер, у своїй книзі «Шок майбутнього», торкався теми відповідності організації освітнього процесу «суб'єктивній парадигмі часу» і стверджував, що вступ до постіндустріального суспільства вимагає зміни даної парадигми з сьогодення («презентизм») на майбутнє («футуризм»). Це, на його думку, вимагає перевороту освіти, позбавляє її сукупності базових освітніх предметів. «Сучасний навчальний план - це безглуздий пережиток минулого» - стверджує Е. Тоффлер [1], оскільки умовному Джонні можуть знадобитися, раптом, не знання базових основ математики, біології та рідної мови, а вивчення «періодів життєвого циклу людини: курс, присвячений народженню, дитинству, юності, шлюбу, кар'єрі, старості, смерті» та подібних нетрадиційних предметів.

Розвиток технологій, сприяючи розширенню мережевого простору, зробило доступнішим освіту для широкої аудиторії. Так звані відкриті університети (дистанційна освіта) можуть забезпечувати навчальним продуктом практично необмежену аудиторію. Виникли розраховані на багато користувачів відкриті он-лайн навчальні майданчики (МООС), що пропонують сотні курсів від десятків університетів. Чи потіснили вони класичні, традиційні вищі навчальні заклади? Якщо звернутися до світового рейтингу престижності ВНЗ, можна побачити, що верхні рядки, як і раніше, займають університети з історією, освітньою традицією. Вони не безликі і тому мають повну підставу називатися *alma mater*.

Для ефективної освіти необхідна, по-перше, структура, оформлена програмою, яка дозволяє поступове, крок за кроком засвоєння матеріалу (як вказував Декарт у своєму аналітичному методі, просування пізнання має походити від найпростішого до складнішого). Має бути якісний двосторонній зв'язок, взаємодія, контроль. Чи забезпечує ця дистанційна освіта? Питання риторичне.

Крім цього, університет – це вищий навчальний заклад, де поряд із освітньою діяльністю здійснюють ще й науково-дослідну діяльність. Для цього має існувати матеріально-технічна база у вигляді навчальних лабораторій, якою дистанційна освіта не має. Наприклад, на офіційній сторінці університету дистанційної освіти *Bircham International University (BIU)*, основні офіси якого знаходяться в Канаді та Іспанії, зазначається, що «Диплом BIU не дає законної сили для підписання архітектурних, інженерних чи наукових проектів. Оскільки багато дисциплін інженерного факультету не можуть вивчатися заочно».

Зі сказаного вище можна зробити висновок, що відкритий університет дає прикладні знання. Фундаментальні знання можна здобути лише в результаті академічної освіти. Прикладний характер діяльності університету визначається, насамперед, попитом сучасності. Але треба враховувати пов'язані із цим негативні тенденції. Напрацювання навичок у діяльності практичного значення не повинно відбуватися на шкоду оволодінню основною науковою методологією, що є навичкою використання найбільш загальних ідей і принципів при вирішенні конкретних теоретичних і практичних завдань.

Розвиток відкритих університетів на основі дистанційного навчання може здійснюватися з двох причин: по-перше, як система курсів, що доповнюють базову освіту, по-друге, як проміжний варіант підвищення освітнього рівня населення. Для ілюстрації другого випадку можна навести як приклад освітню стратегію КНР для побудови сяокан. Розробляючи, так звану, дорожню карту соціально-економічного розвитку, уряд Китаю виділив три етапи. Перший пов'язаний із подоланням голоду та злиднів і він уже завершений. Другий етап «сяокан» пов'язаний із «всебічною побудовою середньозаможного суспільства». Всебічність передбачає, що економічний розвиток має поєднуватися, у тому числі, і з розвитком системи соціальних захистів. Щодо освіти це означає зростання рівня грамотності

дорослого населення та охоплення населення вищою освітою. Відкриті університети (дистанційна освіта) - це менш витратний і, отже, доступніший варіант здобути освіту для якомога більшої кількості населення. На етапі побудови сяюкан цей підхід є досить розумним, щоб підтягнути до одного рівня освіченість населення, яка дуже різниться у різних регіонах Китаю.

Е. Тоффлер у вищевказаному творі, говорячи про розвиток, використовував метафору літального апарату, який стрімко мчить у незвіданість та вимагає м'якої посадки. Проте більш адекватною бачиться алегорія еволюції у традиційному ключі як розлогого дерева. Ця алегорія виражає зв'язок з минулим, що забезпечує наступність. І цінність наступності в освіті не втрачена, про що свідчить престижність академічної освіти в усьому світі.

Література:

1. Тоффлер Э. Шок будущего [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://gtmarket.ru/library/basis/4797/4816>

Дольська О. О.,
 докт. філос. наук, професор,
 професор кафедри філософії,
 Національний технічний університет
 «Харківський політехнічний інститут»,
 Харків, Україна

НАВЧАТИСЯ, ЩОБ РОЗУМІТИ СВІТ (ВІДМІННІСТЬ КЛАСИЧНОЇ МОДЕЛІ УНІВЕРСИТЕТУ ВІД МОДЕЛІ ВІДКРИТОГО УНІВЕРСИТЕТУ)

Сьогодні університет є найпоширенішою формою вищої освіти. Університет готує фахівців різних галузей господарства і покликаний формувати особистість, громадянина і творця сьогодення і майбутнього. Університет має різноманітний спектр ознак, але найпоширеніший підхід у визначенні рис останнього визначається за національним критерієм, іншими словами ідентифікація здійснюється за рахунок «характерних ментальних рис того або іншого суспільства» (Поляков, 2004: 225). Саме тому більшість вчених, які вивчають питання становлення і функціонування університету, виокремлюють італійську, французьку, англійську, німецьку і американську моделі університетів (Горський, 2005; Долженко, 1995; Хюсен, 1992). Одна із них надійно вкоренилася у європейських освітніх традиціях – це німецька модель, або модель В. Г. Гумбольдта. Чому сталося так, що в європейському середовищі саме ця модель набула поширеного застосування? Відповідь така: ідеал цієї моделі був побудований навколо декількох принципів, серед яких найбільш потужними і актуальними були наступні:

- автономія вищих навчальних закладів,
- свобода вченого у виборі методології дослідницької діяльності,
- фундаментальний характер об'єднання навчальної та дослідницької діяльності.

Корені «Гумбольдтської моделі» ми знаходимо в ідеології освіти Просвітництва: принципи Lern- und Lernfreiheit (навчання та вільне навчання) стали установами і вершиною системи вищої освіти.

Але сучасний світ розвивається за умов глобальних змін, які вплинули на всі сфери життя, не оминувши і вищу освіту. Як слідство ми стали свідками формування так званих Відкритих університетів, які функціонують вже майже 50-60 років у країнах світу (Дольська,